

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΕΝΑΣ ΕΡΩΣ

Τὸ Γηροκομεῖο βρισκόταν πέρα στὴν ἄκρη, ἐνεῖ πὺν τελείωναν τὰ σπῖτια τῆς χώρας. Μαρμαρο-
χτισμένο γυαλοκοποῦσε στὸν ἥλιο, κατὰλευκη πα-
ρηγοριά γιὰ τοὺς ἀπόκληρους τῆς ζωῆς πὺν δὲν
ἔχουνε παρὰ λίγα βήματα νὰ κάνουν ἀκόμα γιὰ
νὰ φτάσουν στὸ τέρας τοῦ θρόνου των.

Πλακόστρωτη κ' ἡ αὐλή τοῦ καλόχτιστος κ' ὁ
αὐλότοπος, ὀλοπράσινα τὰ δενδράκια καὶ φουν-
τωτὲς ἡ βραγίς με τοὺς ὁμορφοκομμένους καὶ
κουρεμένους θάμνους, με τὴν περιποιημένη καὶ
δροσιμένη γλῶση, με τὰ κατακάθαρα πεζούλια
καὶ τίς γλάστρες τὰ μυριστικά στὴ γρασμῇ. Κρε-
βατιὲς με τοσμίδες γινόμενες καὶ πεδιποκαδὲς
κ' ἀγιοκλήματα ἔρριχναν τὸν εὐεργετικό τους
ἥσιο, καὶ τὰ δρομάκια τοῦ κήπου χαλικοστρω-
μένα περιέμεναν γιὰ τὸν ἔσπερινό τους περίπατο
τοὺς θλιβεροὺς καὶ μελαγχολικοὺς τροφίμους.

Γελαστός ὁ παπᾶς βγαίνοντας ἀπ' τὴν ἐκκλη-
σοῦλα ἴλαρὴ κ' ἡ ματιά τοῦ κλησιάρη γελού-
μενο καὶ χαρῶν τὸ πρόσωπο τοῦ ἐπιστάτη. Κα-
λοπρόδετος κ' εὐγενικός ὁ διευθυντής.

— Δὲν κάθεσθε δῶ ἀπὸ κάτου στὴν περγουλιὰ
νὰ πάρτε ἕνα βύσινο καὶ κρύο νερὸ ἀπ' τὸ πη-
γάδι μας; Θὰ τοὺς δῆτε κ' αὐτοὺς πὺν θέλετε
τώρα σὲ λίγο νὰ βγοῦν τὰ ρημάδια, τ' ἀποσαρί-
δια. Νὰ τοὺς κιάλας.

— Ἐνας ἕνας, δυὸ-δυὸ, εἶτε ἀπόμονοι, εἶτε χειρο-
πιασμένοι συντροφικά βγαίνουν σιγά-σιγά κάτω
ἀπ' τίς καμᾶρες τῆς αὐλῆς.

— Κολάτισαν τὸ βραδυὸν τοὺς καὶ τώρα θὰ
κάνουν περίπατο γιὰ τὴ χώνεψι; εἶπεν ὁ κλησιάρης.

— Νὰ κ' οἱ δυὸ τὰ πιτσουιάκια; εἶπε ὁ ἐπι-
στάτης, δείχνοντας μακριὰ στὸ βᾶθος τῆς περ-
γουλιᾶς.

— Μοῦ φαίνεται παπᾶ πὺς θάχουμε τὰ ἴδια
κῦταξέ τους!

Κῦταξε κ' ἐγὼ εἶδα ἕνα γέροντα νὰ σέρνεται
προσεχτικά πατώντας φαινόταν γιὰ τυφλός; καὶ
στὸ πλάι τοῦ μιά γερόντισσα μόλις κ' αὐτὴ στε-
νάμενη στὰ πόδια νὰ τὸν κρατᾷ ἀπ' τὸ μπρά-
τσο. Πήγαιναν αὐτοὺς κυττάζοντας ὅπως ὅλοι οἱ
τυφλοὶ πρὸς τὰ ψηλά, αὐτὴ σκυμμένη καὶ προ-
σεχτικὴ νὰ μὴν παραπατήσῃ ἢ νὰ μὴ ξεχάσῃ κα-
νένα σκαλοπάτι ἀπὸ τὰ πολλὰ τοῦ περβολιοῦ.

— Ποιὰ ἴδια; ρώτησα κ' ἐγὼ ἔτσι γιὰ νὰ πῶ
κάτι.

— Νὰ ρώτησε τὸν παπᾶ νὰ σοῦ τὸ πῇ.

— Τίποτε εἰλογομένε; νὰ ἀνθρώπινα πράματα.
Κι' ὁ παπᾶς, σὰ νὰ γύρευε ἀφορμὴ νὰ τὴν ξε-
πατῇ τὴν ἱστορία ἄρχισε ν' ἀνιστορεῖ.

Πᾶνε δυὸ χρονάκια. Νὰ ὅπως βλέπης τούτους

τοὺς δυὸ, ἔτσι πήγαιναν
κ' ἐκεῖνοι. Πρέπει νὰ
ἔρετε κύριε ἐπὶ ἐδῶ μέσα
— καὶ νὰ με συμπαθᾶτε
— ἔχουμε ὅλο κ' ἀγάπες
καὶ ἔρωτες; τὸ μυαλὸ
φουρτύνει; ξαναγίνονται
παιδιά οἱ ἔρμοι, καὶ ἔξα-
ναρχίζουν πάλι τὰ ἴδια.
Ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλά με-
γάλος καὶ καλόκορδος τὰ
βλέπει καὶ τὰ συχωρεῖ.
Εἰμὲς τί νὰ κάνουμε;
Τοὺς περᾶμε γιὰ παιδά-
κια κ' ἀνήλικα ὅπως καὶ
εἶνε καὶ τοὺς ἀφίνουμε,
ἀρκεῖ νὰ μὴν τὸ παρα-
κάνουμε. Μὰ ἐκεῖνοι οἱ
δυὸ, ἄλλο νὰ στὰ λέω,
καὶ ἄλλο νὰ τοὺς ἐβλεπες.

Τοῦ κακοῦ τοὺς χωρί-
σαμε ἄδικα τὸν κλεισα-
με κείνον στὰ ψηλά κ'
αὐτὴν στὸ ἱσόγειο; στὰ
χαμένα τοὺς μαλώσαμε,
τοὺς φοβίσαμε καὶ τοὺς
τραβήξαμε καὶ τ' αὐτὴ
— εἶπε γελώντας ὁ πα-
πᾶς — ἔχαν χαμένα ὁλό-
τελα; ξαναμώραμα καταν-
τίπ. Καὶ φαί ξενοῦσαν
καὶ ὄπνο καμμιὰ φορὰ
καὶ τίς βραδυὲς με τὸ
φεγγάρι τοὺς χάναμε καὶ
ψάχναμε γυρευόντάς τους
ἀπὸ πάνω στὴν ταράτσα
ὡς κάτω στὰ ὑπό-
γεια πὺν μᾶς κρυβόντου-
σαν καὶ στίς ἄκρες τοῦ
περβολιοῦ.

— Βρὲ καλέ μου! βρὲ κυρά μου πασχίζαμε με-
τὸ καλὸ. Τίποτα, ἂν δὲν τοὺς ἀρπάξαμε ἀπ' τὸ
χέρι νὰ τοὺς ξεχωρίσουμε ἐκεῖ θὰ μέναν νὰ ξε-
νυχτίσουν καὶ νὰ ξεπαγιάσουν με τ' ἀγιάζι τίς
φθινοπωρινὲς νυχτιές.

— Ἐνα κούφταλο ἦταν αὐτός; ἕνας ἥσκιος ἦταν
ἐκεῖν. Τὶ δούλευε μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ κεφάλι καὶ
τὶ χτυποῦσε σὲ κείνη τὴ καρδιά;

— Ἐνας Θεὸς τὸ ξέρει πὺν τοὺς συχώρεσε κιάλας!

Μᾶς ἐπίαναν τὰ γέλια, κ' ἐμένα καὶ τὸν κύρ
Παναγῇ ἀπὸ δῶ, μ' ὅσα βλέπαμε; ἀγκαλιάσματα,
φιλιὰ, ἀπρεπα καμώματα, χαϊδολογήματα αὐτὴ
τοῦ χτενίζε τὰ γένεια; αὐτὸς τῆς χαίδευε τὰ μαλ-
λιά. Μιὰ μέρα τοὺς πιάσαμε κάτω ἀπ' τὴν τρι-
ανταφυλιά μιὰν Ἀπριλιάτικη αἰνῇ. Αὐτὴ με χί-
λια βάσανα ἔσκυψε κ' ἔκοψε ἕνα ἄσπρο λουλου-
δάκι καὶ τοῦ τὸ βάλε στὴ μπουτονιέρα τῆς ξεφτι-
σμένης καὶ ξεθωριασμένης ρεντιγκότας, ἔπειτα κά-
θησαν σὲ πεζούλι κοντὰ στὸν τοῖχο κάτω ἀπ' τὸ
γίασεμ; αὐτὴ ἔγειρε τὸ ζαρωμένο καὶ ἀλκακωμέ-
νο πρόσωπο καὶ τὸν κοίταξε; κ' αὐτὸς πέρνοντας
τὸ λουλουδάκι τὸ ξεφύλλισε κ' ἔρρανε τὰ λιγο-
στά κάτασπρα μαλλιά πὺν ἄφιναν κ' ἐφαίνονταν
πὺν καὶ πὺν γυμνὸ ἕνα μικρὸ κρανίον, τόσο δά
σὰν κούκλας.

Στὸ συσσίτιο κοντὰ; στὴν ἐκκλησιὰ στὸ ἴδιο
στασιδὶ; καὶ τὸ βράδυ τὴν ὥρα τοῦ ὕπνου βλέ-
παμε καὶ παθαίναμε νὰ τὴν τραβήξουμε ἀπ' τὴ
πόρτα τοῦ κελιοῦ τοῦ. Εἶχε κουράγιο νὰ πῇ νὰ
πέσῃ στὸ ἴδιο κρεβάτι. Ποιὸς ἔξερε μέσα στὸ
σκάρο μυαλὸ τῆς τί ὄνειρο εἶχε πλέξει.

Πείσμωναν, θύμωναν καὶ ξεσυνερίζονταν σὰ
δυὸ ἀλθινοὶ ἀγαπημένοι στὸν πρῶτον πρῶτον
ἔρωτά τους. Τὶ νὰ πῇ καὶ τί νὰ κάνης; Εἶδαμε
κ' ἀπέειδαμε καὶ τοὺς ἀφίναμε ἐπὶ τέλους λεύτε-
ρα. Σεμωράματα, με τὰ ὅλα τοὺς κύριε!

— Καὶ πὺς τέλειωσεν αὐτὴ ἡ δουλειὰ;

Πὺς νὰ τελειώσῃ; Νὰ μιὰ μέρα χειμωνιάτικη
ἤρθεν ἡ ὥρα τοῦ, ἐκεῖνο. Ξερὸ φύλλο ὄριμο
νὰ πέσῃ μονάχο του δίχως νὰ φουξῇ οὐ-
τε πνοὴ ἀεράκι. Σωριάστηκε στὸ κρεβάτι. Τοῦ
βάλαμε νοσοκόμο μὰ κείνη με κλάματα, με ἀνα-
φυλητὰ γεροντικά, με παρακάλια μᾶς ἔκανε νὰ
συγκινηθοῦμε ἂν καὶ μᾶς ἐπίαναν καὶ γέλια. Πὺς
νὰ κάνουμε; Τὴν ἀφίσαμε. Δὲν τὸ κούνησεν ἕνα
μερόνυχτο ἀπ' τὸ προσκέφαλό τοῦ. Τὴν ἄλλη μέ-
ρα τὸ πρῶτ' πρῶτ' ὁ νοσοκόμος ἔτρεξε νὰ μᾶς πῇ
νὰ προφτάσω νὰ τὸν μεταλάβω. Πήγαινα με τ'
ἄγια καὶ με τὸ δισκοπότηρο καὶ μπαίνοντας στὸ
καμσράκι τὴν ἤρα κ' αὐτὴν ἀνεβασμένη στὸ
κρεβάτι, ἀκουσιπομένη στὸν τοῖχο, καὶ με τὰ
δυὸ γυμνά καὶ ξέσυχκα χέρια τῆς νὰ ἀνακρατᾷ
τὸ κεφάλι τοῦ καὶ νὰ τὸ κουνάη πέρα δῶθε σὰν
νὰ τὸν νανούριζε.

Τὶ ἤθελε; νὰ κάνω; Ἄς με συχωρέσῃ ὁ Θεός!

Ἔτσι καθὼς ἦτανε διάλεξα μιὰ στιγμὴ, καὶ κα-
τῶρθα νὰ τοῦ δώσω τὴν Ἁγία μετάληψι.

Αὐτὴ ἔλεγε σιγά-σιγά κουνώντας τὸ κεφάλι κατὶ
σὰν τραγουδάκι. Οἱ γρηῃς εἶτε τραγουδᾶνε, εἶτε
κλαῖνε, τὸ ἴδιο εἶνε κύριε! Ὑστερα ἀπ' ἕνα μῆνα
τὴ θάψαμε κ' αὐτὴν. Ὁ κύρ Παναγῆς, εἶχε τὴν
καλὴ ἰδέα ἐκεῖ στὰ κοινά, νὰ διαλέξῃ θέσι κοντὰ
τοῦ, καὶ νὰ τὴν βάλῃ κει μέσα. Θὰ τὰ λένε καὶ
κεῖ, Θε μου συχώρεσέ με! Τῆς ἔρριξε καὶ λίγα
γίασεμ; ἀπὸ πάνω!

Δὲν εἶνε ἔτσι κύρ Παναγῇ;

— Ἔτσι εἶνε παπᾶ μου. Μὰ τώρα ἔχω τὸ νοῦ
μου καὶ στοὺς ἄλλους δυὸ. Δὲν μ' ἀρέσουνε κα-
θόλου. Τὰ ἴδια θάχουμε!

ΛΑΥΡΑΣ

ΑΠ' Ο,ΤΙ ΔΙΑΒΑΖΩ

Τὸ κύριο πρόβλημα τῆς αἰσθητικῆς.

II. Οἱ πέντε θέσεις. — Ὅπως εἶπαμε ἀπὸ πολ-
λὲς καὶ διαφορετικὲς ἀπόψεις μπορεῖ νὰ ἰδῇ ὁ
ἄνθρωπος τὴ φύσι, τοὺς ὁμοίους τοῦ, τὸν ἑαυτὸν
τοῦ κτλ. Ἀπέναντί τοὺς ὁ ἄνθρωπος παίρνει πε-
ρισσότερες θέσεις, μὰ πὺν μπορεῖ νὰ τίς βροῦμε
ὅλες μέσα σὲ πέντε κύριες. Ἡ πρώτη ἀπὸ τίς
πέντε αὐτὲς θέσεις εἶνε ἡ αἰσθητο-πραχτικὴ. Δη-
λαδὴ ἡ θέσι τοῦ ἀνθρώπου σὰν ἀγχολεῖται σχε-
δὸν ἀποκλειστικά νὰ ἐξυπηρετηθῇ ἀπὸ τὰ τρι-
γύρω τοῦ, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τίς ὁργανικὰς τοῦ
ἀνάγκας, τίς ὁρέξεις τοῦ, τὴν κλίσι τοῦ πρὸς τὴν
καλοπέρασι. Τέτοιος ἦταν πρωταρχικά ὁ ἄνθρω-
πος. Ἀλλὰ καὶ σήμερα, ἂν καὶ δύσκολα, μπο-
ροῦμε νὰ τὴ διακρίνωμε τὴ θέσι αὐτὴ στὸν πολι-
τισμένο ἄνθρωπο, παραμένει πάντοτε ἡ βαθύτερη
θέλησι τοῦ «εἶναι» μας. Ὅλη ἡ ψυχικὴ ζωὴ τοῦ
ἀνθρώπου συνεργάζεται γιὰ τὴν ἐπιτυχία αὐτοῦ
τοῦ σκοποῦ. Αἰσθητά κ' ἐντυπώσεις, ἀντιλήψεις
καὶ ἀναπαραστάσεις, λογικά συμπεράσματα συνε-
δητὰ κλίσεις καὶ ψυχόρμητα, συναισθήματα τῆς
χαρᾶς καὶ τῆς λύπης, ἡ διέγερσι καὶ ἡ χαλάρωσι,
ὅλα τὰ φαινόματα τοῦ «εἶναι» δουλεύουν γιὰ
τὸν ἕνα σκοπὸ, πὺν ἐπιδιώκει ὁ ἄνθρωπος — ν'
ἀπολαύσῃ. Μὰ πρὸ πάντων κυριαρχοῦν τὰ συνα-
ισθήματα καὶ τὰ ψυχόρμητα, ἐπειδὴ ἡ γνῶσι
φαίνεται σὰ νὰ δεσπόζει ἀπὸ τὴν συμπαθητικὴν
αἰσθητικὴν καὶ φαίνεται μάλιστα σὰ νὰ πη-
γάξῃ ἀπ' αὐτὴ.

Ὅπως δὴποτε στὸ πρῶτο, στὸ πὺν ἐξωτερικὸ
ἐπίπεδο τῆς συνειδήσεως, ἀνευρίσκειται ἡ ὄθησι
πρὸς τὴν ἀπόλαυσι καὶ ἡ συναίσθησι τῆς ἀπο-
λαύσεως — ἡ τάσι, δηλαδὴ, πρὸς τὸ εὐχάριστο
καὶ πρὸς τὸ ὠφέλιμο.

Δεύτερη θέσι πὺν παίρνει ὁ ἄνθρωπος σὰ
βρίσκειται μπροστὰ στὴ φύσι, στὰ ὄντα, ἢ στὸν
ἑαυτὸ τοῦ κτλ. εἶνε ἡ
«Διανοητικὴ» — ὅταν ὁ ἄν-
θρωπος μαθαίνει.

Τὸ «γνωρίζω» σημαίνει
γίνομαι κύριος τοῦ κό-
σμου με τὰ μέσα με τὰ
ὁποῖα ἡ φύσι με προϊ-
κήσε, με τὸ λογικόν, τὴ
νόησι, τὴν αἰσθησι. Ση-
μαίνει, μ' ἄλλα λόγια, τὸ
«γνωρίζω» ὅτι τὰ στοι-
χεῖα τῆς φύσεως, ὅσα δὲν
εἶνε ἐκ πρώτης ὄψεως
κατανοητὰ, κατορθώνω
νὰ τὰ κατανοήσω ὑπο-
τάσσοντάς τα στὴ μορφὴ,
στοὺς τρόπους τῆς λει-
τουργίας καὶ στοὺς νό-
μους τῶν ὁργάνων μου —
τῶν αἰσθητηρίων μου καὶ
τοῦ πνεύματός μου.

Κ' ἔτσι μποροῦμε νὰ
ποῦμε, ὅτι τὸ πνεῦμα
προσπαθεῖ καὶ κατορθώ-
νει νὰ τὰ ὑπαγάγῃ τὰ
φυσικά φαινόμενα στοὺς
δικούς τοῦ νόμους, πὺν
εἶνε καὶ ὁ μόνος τρόπος
γιὰ νὰ κατανοήσῃ τὸ
πνεῦμα τὸ καθετὶ πὺν δὲν
εἶνε αὐτὸ τὸ ἴδιο. Μὰ
ἐπειδὴ καὶ οἱ νόμοι αὐτοὶ
εἶνε δικὰ τοῦ δημιουργή-
ματα, ἡ Ἐπιστήμη — αὐτὸ
τὸ ἀρτιότερο ἔργο τῆς
γνώσεως — ἐπιχειρεῖ ν' ἀνα-
γνωρίσῃ τελικά τὸ πνεῦ-
μα σὰν τὴν οὐσία τοῦ
κόσμου.

Πρὸ πάντων ὁμως ἡ

ΣΑΡΝΤΕΝ. — Ἡ πλύστρα.

[Μουσικὸν «Ἑρμιτάς» Πετρούπολις]

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΝ ΟΥΓΟ ΦΩΣΚΟΛΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ

Ἔτσι, μετὰ λόγια τῶν γενναίων, ὁ πόθος ἔκανε τοὺς πολλοὺς νὰ τὸ θεωροῦν γιὰ δυνατό, κ' αὐτὸν ἤθελε νὰ βλέπουν, αὐτὸν ν' ἀκοῦν νὰ ὁμιλῇ, αὐτὸν νὰ πραγματεύεται, παρακινημένοι ἀπὸ τὴν φήμην ποῦχε διαδοθῇ γι' αὐτόν. Καὶ δὲν πρέπει ν' ἀποροῦμε γιὰ τὴν τραγῳδίαν μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπρωτοπαρουσιάστηκε, παρὰ μόνο γιὰτ' εἶνε δυσκολώτατο τὸ ποιητικὸ αὐτὸ εἶδος, κ' ἡ ἡλικία τῶν ὁποίων τὴν ἐγγραφὴν ἀκατάλληλη. Γι' αὐτὸ εὐκολὰ θὰ ἐννοήσουμε πῶς εἶταν φυσικὸ τὸ πῶς ἐσώκως τότε στὴ Βενετία τόσο ὁδύρβη, καὶ πῶς ὁ νέος ἔγινε τὸ ἀντικείμενο τοῦ κοινοῦ θαυμασμοῦ. Μὰ γιὰ νὰ περιορισθῶ μόνον σὰ ἐργα ποὺ ἀνταποκρίνονται στὴν ἀξία τοῦ πνευματοῦ του, ἀφίνοντας κατὰ μέρος τ' ἄλλα ποὺ γι' ἄλλους θὰ θεωροῦνται τιμητικά, θὰ πῶ. Μὰ πρὶν ἀρχίσω, θυμοῦσαστε, ὡ ἀκροατές μου, πῶς στὴν πρώτη ραγῳδία τοῦ Ποιητῆ, ρίχτει τὸ χέρι ὁ Ἀχιλλεύς στὸ σπαθί του, καὶ τὸ σέρνει ἀπὸ τὴ μεγάλη του θήκη γιὰ νὰ τροπήσῃ τὸν Ἀτρεΐδην; Θυμοῦσαστε, δὺν Ραμψιδίτες πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς ὑπέρχεις ἐκείνης τραγῳδίας, πῶς ὁ ἴδιος ὁ Ἀχιλλεύς χτυπάει μετὰ τὸ καμουτσίκι τ' αἵμα του, ὁδὸς ἐπάνω στὸ ἄρμα, ὅπου ἔχει δώσει τὸ σκοτωμένον σῶμα τῆς Ἀνδρομάχης; Πράγματι ποὺ θὰ πιστεῖτε πῶς ἐξογράφει τέτοια ῥαήματα ὁ Ὅμηρος γι' ἀξέπαινα καὶ γι' ἀξιομίμητα, δαδίζετε πῶς ἔχει τὸ νοῦ του, ὅπως εἶχε τὰ μάτια ὁ Ποιητής. Γιατὶ ἤθελε νὰ ζωγραφίσῃ ἕναν ἄνθρωπο, ποὺ ἐγεννήθηκεν δέξθαι, καὶ ποὺ, σπογγισμένος ἀπὸ ἐξωτερικὰ αἷα, νὰ πέφτῃ σὲ πρῆξις ποὺ νὰ κάνουν τοὺς ἄλλους νὰ σκεφτῶνται νὰ διορθώσουνε τίς κακὲς κλίσεις τῆς ψυχῆς τους; καὶ γιὰ νὰ τὸ κατὰστήσῃ πῶ ἀποτελεσματικὸν, δὲν ἔθετο ἔμπρὸς μας κανένα μέτρον ἄνθρωπο, μὰ τὸν πῶ γενναῖο καὶ τὸν πῶ εὐλόγητο ἀπ' ὅσους εἶχε τὸ σπράτευμα. Μὲ ὁμοίαν πρόθεσιν, κατὰ τὴ γνῶμην μας, ἐσύνθεσε κ' ὁ Φώσκολος τὸν Ὀργη. Κ' ἐκεῖ φαίνεται ἕνας νέος γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ φύσις ἐβαλεν ὅλη τῆς τῆς φροντίαν, κ' οἱ ἀρετὲς του ποὺ δείχνει εἶνε ἀγνὲς μέσα στὴν καρδίαν του, καὶ θὰ μένανε διαρκῶς τέτοιες, ἂν ὁ κόσμος δὲν τὸν εἶχε περιτλέψει κακὰ καὶ γίνεται κυνὴν ἐνὸς πάθους τρομεροῦ σὺν τὸ θάνατο, ὡς ποὺ πέφτοντας διαρκῶς ἀπ' ἀθλιότητα σὲ χειρότερη ἀθλιότητα, ὁ νοῦς του σκελεταίνεται, καὶ πεταίει στὴ γῆ μετὰ τὰ ἴδια του τὰ χέλια τὸ βάρος τῆς ζωῆς, τὸ θεῖο αὐτοῦ ὄντο, ποὺ ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ τὸ βαστάξῃ, ἵσταιμε ποὺ ἀρέσει ὁ ἔκρινον, ποὺ τοῦ τῶσσε νὰ τοῦ τὸ ξαναπάρῃ Ἀτυχεύματος νέος! Ἀφῆσε τὸ τέλος του, δέιγμα ἀξιοδύναμτος τρώμου, καὶ τίς ἀρετὲς του γιὰ μίμησι. Ἐδιδάσκατε πόσῃ ἀγάτῃ ἔδρεψε γιὰ τὴν πατρίδα του, σπλάγγνος γιὰ τὸ πατρίδα, ἐσβαμὸ γιὰ τοὺς μεγάλους ἀνθρώπους καὶ γιὰ τοὺς γονεῖς του, εὐσέβεια γιὰ τὰ ἱερὰ βιβλία, ποὺ τὰ διαβάσει, ὡς καὶ λίγο πρὶν τὸ πῆθαι, καὶ πόσον ὑψηλότατο θαυμασιὸν γιὰ τίς ὁμορφίαις τῆς δημιουργίας; Ὅλα τὰ αἰσθητὰ αὐτὰ ἔαγε ὁ Οὐγὸς Φώσκολος στὴν ψυχὴν του, καὶ γι' αὐτὸ τὰ χρωμάτισε θερμὰ. Μὰ στὴν «Κόμην τῆς Βερενίκης» διαβάσει κανένας πόση σπουδὴ ἔκαμε, ποὺ εἶνε ἡ δεύτερη ιδιότης, καθὼς εἶπαμε, ποὺ χροιάζεται γιὰ νὰ γίνῃ κανένας ἔξοχος. Ἐκεῖ φαίνεται πῶς εἶχε ἐμβαθύνει πολὺ στὴν Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ σοφίαν καὶ δὲν ἐγνώριζε μόνον καὶ Ποιητὲς, καὶ Ρητορὲς, κ' ἱστορικοὺς, μὰ καὶ τοὺς ἔκρινε. Γι' αὐτὸ ἐμεῖς δὲ διατάζουμε νὰ τὸν παροβώσουμε μετὰ τὸν Ἀβὰ Κόντη σὺν κριτικῶν κ' εἶνε μέγιστος ἔπαινος καὶ γιὰ τὰ δύο μεγάλα ἐκείνα πνεύματα, ποὺ τὸ ἕνα ἔκαμε ὁ ἀρχαῖος νεανικὴν ἡλικίαν, ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε τὸ ἄλλο γιὰ ν' ἀνακουφίσῃ τὸ πνεῦμα του ἀπὸ τῆς σοβαρῆς Ἐπιστήμης, ἡ ὁποία τυθώσσε τὸ δικαίωμα νὰ γίνῃ διατηρῆς σὲς ἀντιγνώμης τοῦ Νεύτωνα καὶ τοῦ Λέιβνιτς. Καὶ μετὰ τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ἀνοίξε νέον δρόμον στὴν Ἑλληνικὴ νεολαία γιὰ τὴ σπουδὴ τῶν Κλασσικῶν, καὶ γιὰ τὸν αὐτὸν τοῦ ἐπρωτοπαρουσιάσθη ὑπεραρκετὸ καὶ παμμένιστο ὄμιλος, γιὰ νὰ βοηθῇ τὸ ἰσχυρότατον πνεῦμα του: πρᾶμα ποὺ πρέπει

νὰ σημειώσουμε, ὅσοι πιστεύουν πῶς τὸ πνεῦμα ἀρχεῖ μόνον τοῦ χωρὶς ἄλλη βοήθεια; Πίστις ποῦ; μετὰ τὸ νᾶνε ἐχθρὰ πρὸς τὴν πίστιν τῶν μεγάλων, δὲ μπορεί παρὰ νᾶνε σφαλερῇ. Κ' εἶνε σωστὸ φυσικὰ ἡ πίστις τοὺς αὐτὴ νὰ κἀν, ὥστε ὁ ὁποῖο πολιτισμὸς αὐτὴ φθάνουνε τὰ γραφτά τους, αὐτὸ ν' ἀκούῃ, μετὰ μέγιστον στενωχόριον του, τὰ σφάλματα νὰ βαδίζουνε μαζί με τοὺς ἡχούς. Ἰσως δὲν εἶνε μάταιο εἶδω νὰ θυμίσουμε ὁ ἐκείνους ποὺ καταγίνονται μετὰ τὴ σοφίαν, ὅχι σὰ μέσο γιὰ τὴ γνῶσιν, μὰ σὰ σκοπὸν, τὸ παίγνιδι πῶταίε στυγρὸς σοφούς ποὺ προηγουμένως δὲν τὸν ἐθεωροῦσανε γιὰ τέτοιο. Καὶ τὸ τέχνησμά μετὰ τὸ ὁποῖο τοὺς ἄπαντες εἶνε τελείως ὁμοῖο μ' ἐκείνους, ποὺ ὁ σοβαρώτατος Λέιβνιτς, ἔπεισε τοὺς σοφοὺς τῆς Νορμβέργης, ποὺ τοὺς ζητοῦσανε τὸ Φιλοσοφικὸν λῆθος, γιὰ νὰ τὸν δεχθῶν στὴ συντροφίαν τους, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀγάπασε μὴν ἀπεραντολογία μ' ὀνόματα σκοτεινὰ στὸ νοῦ, καὶ σκληρότατα στὸ αὐτί. Ἔτσι κ' ὁ Οὐγὸς, ἐλέγους χωρὶς μέτρον κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου του μ' ὀνόματα κ' ἐργα ξένα, προσποιοῦμενος πῶς τῶκαμε μετὰ σοβαρὴ τέχνη; Τέχνη ὡρελμώτατη καὶ ὁμοῖα μετὰ τὴν ἀλήθειαν, μόνον ποὺ τῆς ἐλαττώνει κάπως τὸ μεγαλεῖο τὸ πῶς μπορεί νὰ ξανακἀνῃ ὁ καθένας τὸ ἴδιο, ἀρκεῖ νὰ δειχθῇ νὰ πρᾶξῃ, πολλὰ περιεχόμενα τυπωμένων βιβλίων, ἔχοντας ὅτ' ὅμι τοῦ συμβουλὴ νὰ μὴν ἀφήσῃ τὴν ἴδια τάξιν, μὰ νὰ μιμηθῇ τὸ γνῶστον Θεοῦ, τὸν κλέφτη τῶν βοδίνων, ποὺ γιὰ νὰ παραπλανήσῃ ἐκείνους ποὺ θὰ ζητοῦσανε τὰ ἴχνην του, ἐσκέφτηκε ν' ἀποτυπώσῃ τὰ βήματά του, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν, ἀνάποδα. Σ' αὐτὸ τὸ παίγνιδι, ποὺ τὸ συνάδουσε μετὰ τὴν ἀληθινὴν κριτικὴν, δὲν ἐτόλμισε νὰ πῇ κανένας πῶς δὲν ἐδίδετο καὶ σοφός, μάλιστα εἶπαμε πῶς εἶταν ἐκινδύνου πνεῦμα, μ' ὅλο ποὺ οἱ σοφοὶ ἐκείνους εἶταν ἔξω ἀπὸ κάθε κίνδυνον σὲ τέλος τοῦ βιβλίου, ὅπου ἐσκαλεῖται πῶς τῶκαμε αὐτὸ γιὰ νὰ γελᾶσθαι μαζί τους. Ἀς ὀφείλουμε χάρις ὅτ' αὐτὸ τὸ νεῦρον οἱ Ἰταλοὶ, ποὺ ἐπᾶττε τὰ μέσα ἐκείνα μετὰ τὰ ὁποῖα ἡ κοῦφια βλακεία σκέφτεται νὰ καταλάβῃ τὴν δύσκολη ἔδρα τῆς πραγματικῆς καὶ καρποφόρας Σοφίας. Τῆς ὁποίας, Κύριε, αὐτὸς ὕψαζε ὑπόδειγμα δταν, φθάνοντας παντοῦ ἡ φωνὴ τῆς ἀξίας του, ἐπροσκαλεστέθηκε στὴν Παρίσια νὰ διδάξῃ τὴν μεγάλην φιλοσοφίαν, τῆς ὁποίας οἱ τελευταῖοι διδασκαλοὶ εἶταν ὁ Βίλλας, ὁ Τσερέτης κ' ὁ Βικέντιος Μόντης. Μὲ μίαν ὁμιλίαν «Γιὰ τίς Ἀρχὲς καὶ γιὰ τὴν Ἀποστολὴ

τῆς Φιλολογίας», καὶ συντροφίαν μ' ἕναν ἐπικίνδυνον φίλον, ποὺ μερικὸι εὐχαριστοῦνται νὰ τὸν ἐπιδείκνουν, θέλω νὰ πῶ μετὰ τὴν φήμην ἀνθρώπου εὐγλωττου, ἀνέβηκε τὴν Ἔδραν. Ἐξῆς πῶς; ὁ Δημοσθένης ἐφοβότανε δταν ἀρχίζετ' ἔξω πῶς ἐφοβόταν ὁ Μάριος Ζούλλιος, καὶ δὲν τὸν ἐφόβασε μόνον δταν ἐμίλησε ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ, μὰ καὶ μπροστὰ στὸν Καίσαρα, δταν ἐμίλησε ὑπὲρ τοῦ Βασίλειος Διητάρου, τὸν ἐτόλμισε ἡ μεγάλη μοναξιά καὶ τοῦ ἀπαίρεσε τὸ δάρος, καὶ τοῦ ἐλάττωσε τὴν δημοτικότητα τοῦ λόγου. Ἀν ὁ Οὐγὸς Φώσκολος ἐφοβότανε, δὲν τὸ ἔξω; μὰ ἂν συνέβαινε κατὰ τέτοιο, ἐκάρηται τὸ ποῖον φυλακισμὸς στὴν καρδίαν του, γιὰτὶ κανένα δέιγμα δὲν ἐφάνηκε στὴ μορφὴν του, καὶ χαροῦμενος μ' ἐντιμὸν θάρρος, ἀρχίνασε. Εἶταν ὥρα νὰ πρᾶξῃ κανένας μὴν αἰθουσία τεράστια, γεμάτη τελείως μετὰ κόσμο καὶ ἡλικίας, κάθε βαθυστοφίαν, κάθε κατηγορίας, νὰ καθέσται σιωπηλὸς σὺν ἡ ζωῇ νᾶναι βουβὴ ἐκεῖ μέσα. Εἶταν ὥρα νὰ παρατηρῇ κανένας ἐκείνους τοὺς σοφοὺς τυβανφορούς, ποὺ κατὰ τὴν ἡλικίαν εἶταν πατέρες του, νὰ καθῶνται μαζί μετὰ τὸν γιλιᾶδες ποίηται καὶ νὰ τὸν προσέχουνε. Ὁρασιώτερον εἶταν ν' ἀκούῃ κανένας ἐπειτ' ἀπὸ δὺν ὄρες, τίς ἐπιδεικνύμαστικες φωνὲς καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ ἀναρτημένου πληθους, ποὺ ζεπετιόταν ἔξω ἀπὸ τίς πόρτες κ' ἔκανε στοὺς δρόμους νέον θέαμα χειροκροτημάτων κ' ὁ Φώσκολος ἀπογοηζόταν ἀπ' αὐτοὺς δακρύζοντας ἀπὸ τὴ συγκίνησιν, κ' ἐγύριζε στὸ σπίτι του, ὅπου ἐφάνηκε ἡ τελευταία βολὴ τοῦ πλῆθους ποὺ θορυβοῦσε. Ἐτοῦτ' ἡ φύσις μας ποὺ τόσο πρόθυμα τὴν ἀνταπαιτεῖται, καὶ ποὺ ἐπιθυμεῖ θερμὰ νὰ κάνουνε κ' οἱ ἄλλοι γιὰ χάρις τῆς τοῦ ἴδιου, ὅσο κ' ἂν ἔχουν ἀντίθετον συμφέρον, δταν βλέπῃ νὰ τῆς ἀποτεινέται αὐθόρμητος οἱ ἐπιδόκιμασις. Ἐνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ, δὲ βροῖται δυνάμεις ν' ἀντισταθῇ, καὶ συγκινεῖται δυνάμει, πληροῦντας ἔτσι ἕνα φόρον σὺν ἀδυναμίας τῆς ἀκρίβειας τὴν ὥρα ποὺ δοξάζεται. Κ' ὁ Οὐγὸς ποὺ τρελλανότανε γιὰ τὴ δοξάν, καὶ δὲν ἤξερε ἂν περιφρονῶντας τὴν δόξαν ποῦ καὶ νᾶνε ν' ἀγαπᾶται ὡσαύτως τὴν ἀρετὴν, παραδιδότανε στὴν χαρὰ μετὰ τὴν ἴδια εὐχαρίστησιν μετὰ τὴν ὁποίαν ἐδημιουργοῦσε, καὶ δὲν ἐπροσπαθοῦσε μὴ νὰ τὸ κρύψῃ. Κ' ἂν κανένας, ἔχοντας διαστροφικὴν ἀντίληψιν, ἐδεδίχοντανε δύσκολος κ' αὐτὸ, θὰ τοῖλεγα τ' ἀκόλουθα: Κοίταξτε, σὺν βαρὺ μου ἄνθρωπε, τὴν ὥρα ποὺ ὁ Οὐγὸς εἶχε μασκαμένον τὸ πρόσωπο ἀπὸ χαροῦμενα δάκρυα, πῶς βαδίζει ὁ νέος τὸν ἀκούσε, καὶ πῶς σκέφτεται ἂν εἶνε ἰσχυρὸς γιὰ τὴν ὀφέλιμην Φιλοσοφίαν; σκέφτεται πῶς χροιάζεται μεγάλῃ σπουδῇ πῶς πρέπει νὰ φροντισθῇ μ' αὐτὴν γιὰ τίς ἀνάγκης τῆς πατρίδος του; πῶς πρέπει ν' ἀγαπᾶται τὴν Ἀλήθειαν; πῶς δὲν πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τὸ λόγο γιὰ μέσο κοινῆς ἀνταγωνιστικῆς; πῶς πρέπει νὰ σβεσθῇ τὴν ἠθικὴν, τὴν ὀρθολογικὴν; πῶς πρέπει νὰ γίνεται διαρκῶς καλύτερος; κ' ἔτσι ἡ ὀφελιμότητα τῆς πολιτείας καὶ τῆς δόξης ποὺ γίνεται ἕνα καὶ τὸ ἴδιο πρᾶμα αὐτὰ ἀκούσε, καὶ φλογίζεται πῶς ὁ γενναῖος γιὰ τὸ στάδιο ποὺ τοῦ δείχτει ὁ δόσκαλος, καὶ μετὰ τὴν ἐλπίδα ποὺ νοιώθει τὸν θεωρεῖ πῶς ἂν ἀνταγωνισθῇ του. Κ' αὐτὸ εἶνε καρπὸς τῆς ἀρενοποίας Ρητορικῆς; ἀλλ' ὡς μετὰ τὴν ἡσυχίαν ἀγγεῖα τῆς Ἀλήθειας, ὁ αὐτὸς τίς περιστάσεις δὲν καταλήγει κανένας σὲ τίποτα. Γιατὶ ἡ ἀδράνεια ριζοβολεῖ σὲ σκοτεινὰ κ' ἀπόκρυφα βάθη τῶν περισσοτέρων ψυχῶν, καὶ τοὺς ἀφαίρει γλῶσσαν τὴν ἐργασιαστικὴν καὶ γιὰ νὰ μετατρέψῃ τὴν ἐργασιαστικὴν καὶ γιὰ τὴν διώξιν, πρέπει μετὰ τὸ φλογερὸν λόγο νὰ βάλλῃ σ' ἐνέργειαν ὅλα τὰ ἐργασιαστικὰ πάθη. Κ' αὐτὸ γίνεται μετὰ τοὺς ἡχούς τῶν σπλάγγων καὶ μετὰ τὰ πολεμικὰ ἐμβατήρια, ποὺ κομίζουνε στὴν καρδίαν τοῦ δυνατοῦ τὸ ἐνστικτὸν τῆς ζωῆς καὶ τρέχει νὰ τὴν ἐξοδεύσῃ. Μὰ ἐκείνους ποὺ τὴν ἔχει ἰδιότητα τῆς Ρητορικῆς, ἐξ ἀνάγκης νοιώθει ν' ἀνταναλίσκῃ σ' αὐτὸν τ' ἀποτελέσματα ποὺ παράγει στοὺς ἄλλους, κ' αὐτὸ εἶν' ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἀρέσει ὁ ἑσθ' ἄνθρωπος σὺν βαρὺ, μὰ ποὺ ἡ φύσις τοῦ θέλει ἀπολύτως, ὅποιος προσέ-

ΣΑΡΠΤΕΝ.—Σπίτι με παίγνιδιχαρτα.

[Μουσείον Λούβρου]

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Δύο πράγματα εὐεργέτησαν καὶ ἔβλαψαν ἐξ ἴσου τὴν ἀνθρωπότητα: ἡ ἀνακάλυψις τῆς τυπογραφίας καὶ ἡ ἐφευρέσις καὶ ἀνάδειξις τῆς βιομηχανίας τοῦ χαρτοῦ. Καὶ ναὶ μὲν αἱ ἐφευρέσεις αὗται συνέτελσαν εἰς τὴν πρῶτον καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος, εἰς τὴν δὲ αὐτὴν τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας, ἀλλὰ καὶ πόσαι διαστροφῆς τῆς ἀληθείας, πόσαι πλάναι, πόσαι κακίαι, πόσαι καταστροφῆς δὲν ἐπῆλθον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ καθένας ἡμποροῦσεν εὐκόλως νὰ γράψῃ καὶ νὰ διαδοθῇ εἰς πολλὰ ἀντίτυπα τὴν σκεψὶν του. Ἐπειτα κοιτάξτε σήμερα αὐτὸν τὸν κατακλυσμὸν τοῦ ἐνσπου χαρτοῦ ποὺ ἐπλημύρισε τὰ ἐνωματικά κέντρα, τὰ βιβλιοπλεῖτα, τὰς βιβλιοθήκας, τὰ περίπτερα, τὰ μπακάκια! Καὶ συγχρόνως κοιτάξτε καὶ ἀπαριθμήσατε ἂν μπορεῖτε τὸ πλῆθος τῶν συγγραμμάτων, ὅχι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τοῦς ὁμοειδούς μας μόνον. Ἦταν ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐφεύρῃ ὁ Γουτεμβέργιος τὴν θεῖαν τέχνην του, τὸν ὅπως τὴν ἀνόμασαν, γιὰ νὰ διαδοθῇ αἱ «Καρόσι» οἱ κριακόνες χιλιάδες ἀντίτυπα καὶ ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κάθε Τροπακαλοῦπολου νὰ περὶ εἰς τὴν ἀθανάσιαν τῆς ἐλληνικῆς βιβλιογραφίας;

Χωρὶς νὰ θέλω νὰ βλασφημῶ, πρὸ χιλίων ἐτῶν μὴ φαίνεται πῶς, τὰ πράγματα θὰ ἦσαν καλύτερα, ποὺ δὲν ὑπάρχον ἀκόμη οὕτε τυπογραφίαν, οὕτε χαρτὶ, καὶ διὸς ἐγγραφῶν τόσα ἀραιοποιήματα καὶ ἀνεφάνησαν οἱ μεγαλύτεροι συγγραφεῖς ποὺ εἶδεν ὁ κόσμος. Ἀλλὰ πῶς τὰ ἔγραψαν, ποὺ τὰ ἔγραψαν καὶ πῶς ἐφθασαν ἕως ἡμᾶς; Αὐτὸ θὰ προσπαθῶμεν νὰ δώσουμε ὅσο μπορούμε συντομώτερον.

Ἡ πρῶτη ἀρχαία λοιπὸν ὕλη ποὺ ἐμεταχειρίζοντο διὰ νὰ γράψουν ἦτο ὁ πάπυρος, ἕνα φυτὸν δηλαδὴ ποὺ ἐφάνηκεν εἰς τὰ ἔλη πρὸ πάντων τοῦ δέλτου τοῦ Νεῖλου. Τὸ φυτὸν αὐτὸ εἶχε στελέχη τριγωνικὸν καὶ ὕψος περισσοτέρον ἀπὸ 20 πηχεῖς, ἐκαστοῦ ἐκείνου δὲ ἀπὸ αὐτὸν τὸ χαρτὶ, ἂν τοῖς ποῖμε ἔτσι—ἐπᾶνον εἰς τὸ ὁποῖον ἐγγραφῶν ὁ ἀρχαῖος κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Τὸ στέλεχος τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ του ἔως τὴν ἐντερὴν διαίρεσιν εἰς φύλλα πῶν λεπτά. Αὐτὰ τὰ φύλλα τὰ ἐσθαρῶν τὸ ἕνα κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο ἐπᾶνον εἰς ἕνα ξύλινον πῖνακα καὶ ἔκαναν μὴν στρώμα καθεστὸν, ἔπειτα ἐπᾶνον εἰς αὐτὰ ἐσθαρῶν ἄλλην στρώμα ὀριζοντίαν, καθὼς σή-

ξει γιὰτ' ἔγιν' ἐκείνος ὁ Λόγος, ἴσως δὲ θὰ βρῇ καὶ πολλὰ ἐλαττωματικὰ πῶς στὴν ἀνάγνωσιν ἐφάνηκε ὁ περὶ ὁλοῦ παρακινητικὸς. Κ' εἶχε προετοιμασθῇ πᾶς μερὴς μετὰ τὴν ἐργασιαστικὴν, μὴ σείρα μαθημάτων στήν ὁποίαν ἐσχερτότανε νὰ μιμῇσιν πρῶτα γιὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν Συγγραφὴν, βιάζοντας τὸ χαραχτῆρα του ἀπὸ ἡ γραφτὰ του, ἔπειτα γιὰ τὴν κατὰστασιν στὴν ὁποίαν εὐρισκόνταν οἱ Ἑπιστήμης, τὰ Γράμματα κ' οἱ Τέχνες στὴν ἐποχὴν τοῦ καὶ γιὰ τὰ ἥθη, καὶ γιὰ τὴν ἠθικότητα, καὶ γιὰ τὴν πολιτικὴν, καὶ γιὰ τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ γιὰ τὰ ὅλα τέλος, καὶ γιὰ τὸν ἐσκόπευσεν νὰ κάμῃ νὰ προκύψῃ, ἂν ὁ συγγραφεὺς εἶτανε κατωτέρως, ἴσως, ἢ ἄνωτερος τοῦ αὐτοῦ. Μόνον ποὺ γιὰ τὴν ἴδιαν αἰτίαν ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ γράψῃ ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως ποιεῖσθαι τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἡ Ρητορικὴ του δὲν εἶχε πᾶς στάσιον δράσεως τὴν Ἔδραν τῆς Παρίσιας, ὅμως μ' ἐτοῖτο δὲν ἐθεώρησε χαμένην καὶ καθὲν ἀπορῆν γιὰ νὰ τὴν ἐξακούσῃ, γιὰτὶ πολλοὶ τοῦ ἐζητοῦσανε νὰ τοὺς ἱπποκρίσῃ, κ' αὐτοὺς τοὺς ὑπεράσπες συνήθως αὐτοσχεδιάζοντας. Ἐναρξάτοιο κυβερνήτης μᾶς ἀφῆκε γραμμένον πῶς, ὁ Ρήτορας εἶνε ὅπως κ' ἕνας Στρατηγὸς τοῦ ὁποῖου τὰ σχέδια κ' οἱ διλήσεις παίρνουνε χαραχτῆρα ἀπὸ τὸ ἔδαφος σὲ ὁποῖο εἰσέρχεται, ἀπὸ τοὺς ἄνδρες ποὺ διοικεῖ, κ' ἀπὸ τοὺς κινεῖται ποὺ θέλει νὰ νικήσῃ. Καὶ τὴν παρομοίαν αὐτὴν ἐπαναλαμβάνει ἐδωδεκήμερον ὁ Οὐγὸς Φώσκολος, αὐτοσχεδιάζοντας τίς ὑπερπᾶσεις τοῦ τᾶρασε ὁ ἐνέργεια, κ' ἐπειδὴ μᾶς θυμίζει πῶς εἶτανε Λοχαγὸς κ' ἔπειτα Ταγματάρχης.

[Ἐχει συνέχεια]

Μεταφρ. ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΣΑΡΠΤΕΝ.—Καθαρστὸς γογγυλίων

[Μουσείον Μονάχου]

Χ Ρ Υ Σ Η

Ἐθῆμοις γιὰτ' εἶπα χρυσῇ,
Καὶ γέλασε καὶ μοῦσκε: Σιδερένια,
Κακὴ θὲ νὰ μετὰ πῆς καμιά φορὰ.
Ἀγάπη μου, μὰ δὲν ἐσθῆς ἐστὶ,
Καὶ τ' ἄσπρα πῶς δὲν εἶνε ἀσπέρια,
Μὰ εἶται τὰ βλέπει ὅποιος βράδυν τὰ τηρᾷ;
Χρυσὸν σὺν λάμπῃ λείει ὁ κόσμος καὶ τὸν ἥλιον,
Κ' ἥλιος γιὰ μένα εἶσαι σὺ,
Βασίλισσα μὲ στὴν καρδίαν μου τὸ βασιλεῖον,
Ἄσπερ μετὰ σὲ λέω χρυσῇ.

ΣΤΕΛΛΑ 18Α.

τάτα κείμενα ποὺ εἶχαν χαθῇ τῶν Ἑλλήνων συγγραμμάτων τῆς ἀρχαιότητος, ὅς τοις Ἀριστοφάνους, Εὐριπίδου κλπ. Ἡ χρῆσις ὅμως τοῦ πάπυρου, προῖοντος τοῦ χρόνου, ἐγένετο πλέον δύσκολη καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς γραφικῆς ὕλης πῶς σπάνιον, δι' αὐτὸ ἤλθε νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ ἄλλο εἶδος γραφικῆς ὕλης, ἡ περγαμνὴ. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 10ου αἰῶνος π. Χ. οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου Προλεμαῖοι ἴδοντες εἰς τὴν Ἀλεξανδρινῇ τὴν περὶ φημον μεγάλῃ βιβλιοθήκῃ. Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπομένης οἱ Ἀγταλοὶ, ποὺ ἐβασίλευσαν εἰς τὴν Πέργην τοῦ Μικρᾶς Ἀσίας ἴδοντες εἰς τὴν περὶ τεύουσάν τους ἐράμιλλον τῆς Ἀλεξανδρινῆς βιβλιοθήκῃ. Οἱ Πτολεμαῖοι ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἀσίαν, ποὺ ἐβασίλευσαν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀπ' ἐνός μὲν διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀπ' ἐτέρου δὲ ἐπειδὴ ὁ πάπυρος παρουσιαζέται εἰς τὴν γραφὴν καὶ κατεσκευασμένην βιβλίον πολλὰς δυσκολίας, οἱ ἐν Περγῇ μετεχειρίσθησαν ἄλλο εἶδος γραφικῆς ὕλης, τὸ ὁποῖον, ὡς φαίνεται, δὲν ἦτον ἀγνώστον καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους, καὶ αὐτὸ ἦτο ἡ περγαμνὴ, ἡτοι δευτέρα ζωὴν κατεσκευασμένη ἐπιτρεπὴς διὰ νὰ γράψουν ἐκ' αὐτῶν. Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα περγαμνῇ, ἐκ τῆς πόλεως Περγᾶς εἰς ἣν πρῶτον ἐγένετο χρῆσις. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς περγαμνῆς ἐπὶ τοῦ πάπυρου ἦτο φανερά. Εἶχε δηλαδὴ αὐτὴ προχειρότερον σχῆμα βιβλίου, ὅχι τὸ κυλινδρῶν, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ καὶ σήμερον συνειστίεται, ἡμποροῦσε νὰ γράψῃ καὶ πάλιν—ἀπὸ δηλαδὴ ἐξήντο τὸ κατὰ πρῶτον γραφῆν—ἦτο πλέον στερεά, καὶ τὰ φύλλα τῆς ἡμποροῦσαν νὰ γραφῶν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἐπίσης ἡ περγαμνὴ παρείχε πολλὰς εὐκολίας εἰς τὴν διακοσμήσιν τοῦ βιβλίου, διότι ἡ ἐπιφανεία τῆς ἦτο σιλπίνη καὶ εὐκόλως ἐχρυσωαίετο καὶ ἐστολίζετο μετὰ πολύχρωμες καὶ λαμπρὰς εἰκόνας.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς περγαμνῆς ὅμως δὲν ἐξέσπασεν ὅλος διόλου τὸν πάπυρον, μάλιστα δὲ ἀναφέρεται ὅτι εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἐπὶ ἰδίῃ ὑπῆρξεν ἐλλείψις τοῦ πάπυρου, παρ' ὅλῳ γὰρ νὰ ἐξεγερθῇ στάσις εἰς τὴν Ρώμην. Τὸν πάπυρον καὶ τὴν περγαμνὴν τὴν ἐμεταχειρίζοντο μέχρι τοῦ δεκάτου ἢ ἐνδεκάτου αἰῶνος μ. Χ. Ἀπὸ τότε εἰσάγεται ὁ χάρτης, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν παρῶν τῶν ἐτῶν τελειοποιεῖται καὶ ἡ βιομηχανία του ὁλοένα ἐπεκτείνεται.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐγγραφον εἰς τὸν πάπυρον ἢ εἰς τὴν περγαμνὴν μετὰ κάλαμον τὸν ὁποῖον ἐκοπτον σὺν περὶ χήνης, ἀντὶ δὲ μελάνης ἐχρησιμοποιοῦσαν ἕνα ματῆρον χρῶμα. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς μελάν

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

Η εξέλιξίς του.—Τὰ φαινόμενά του.—Αἱ θεωρίαι τῶν πολεμίων του.—Ἡ θετική αὐτῶν ἀποδείξεις.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Μὴ λησμονῶμεν τὸν ἀπὸ τὴν διωγμὸν τοῦ Γαλιλαίου, τὸν Φραγκλίνον ἐγκλεισθέντα εἰς τὸ φρενοκομεῖον καὶ θεωρηθέντα αἰρετικὸν διὰ τὴν εφευρέσειν τοῦ Ἀλεξικρατῆρος, τὸν Humboldt διάσημον φυσιοδίφην Γερμανόν, ἀνοούμενον νὰ παρεννεθῇ εἰς τὰ πειράματα τοῦ Horst, συγγραφέως τῆς Δευτεροσκοπίας, τὸν Κρεμονίην, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας, ὅστις προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Γαλιλαίου νὰ ἐπαληθεύσῃ τοὺς δορυφόρους τοῦ Διὸς ἀπέναντι: «Περὶ τῶν δορυφώρων τοῦ Διὸς ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἀναφέρει.

Συνεπῶς δὲν ὑπάρχουν, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρχουν, δὲν θέλω νὰ τοὺς ἰδῶ. Παρατηρήσατε καλῶς μὴποὶ πῶς ἀπὸ καὶ καλῶς εἰς τὸ Τηλεσκοπίον σας καὶ εἰάν δὲν ὑπάρχῃ εἰς τὸ Τηλεσκοπίον, πάντως δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας». Εἶνε γνωστός, λέγει ὁ Braffierio ὁ Καθηγητῆς ἐκείνος Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας, ὁ ὅστις δὲν εἴσχεγε νὰ παρατηρήσῃ διὰ τοῦ μικροσκοπίου τὰ μικροβία τῆς φθίδος. Ὅπως ἀκριβῶς διὰ τὰ πνευματικὰ φαινόμενα ὁ Χεκκὲλ εἴκει: «Δὲν θὰ πιστεύσω παρὰ δὲν ἰδῶ. Συνεπῶς δὲν θὰ πιστεύσω ποτέ, διότι γνωρίζον τὸ ἀδύνατον αὐτῶν, δὲν θὰ χάσω τὸν καιρὸν μου νὰ τὰ παρακολουθῶ». Καὶ ὅπως ὁ σκεπτικιστὴς ἐκείνος περὶ οὗ διαιεῖ ὁ διάσημος Ἀγγλος γεωλόγος Lyell ὅστις δὲν ἐπέμενε εἰς τὴν γεωλογίαν, διότι δὲν τὴν εἶχε μελετήσει καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴν μελετήσῃ διότι δὲν ἐπίστευεν εἰς αὐτήν, ὁ Boulland ἤρηντο, οἱ ἥτις δὲν ἔσαν παραδεχόμενοι τοιοῦτον τι διὰ ἥτις τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἀνέρεπεν διὰς τὰς γνώσεις τῆς φυσιολογίας. Καὶ εἴγε ταῦτα, ὡς παρατηρεῖ ὁ Braffierio, ἐνόησαν τὸ Φονογράφου τοῦ Edison, ἐν πληρεῖ Ἀκαδημίᾳ καὶ οὐκ ἀβάρησαν ἐν τοῦ λοιποῦ τὸν ἀτυχὲς ἀντιπροσώπων τοῦ διαστήματος Ἀμερικανοῦ ἐφευρέτου, κατηγοροῦν αὐτὸν ὡς ἐγγαστρομυθόν.

Δὲν ἤθουντο συνεπῶς ὁ Πνευματισμὸς ν' ἀποφύγῃ τὴν ὀργὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀδιαφορίας. Ἄλλ' ἐπεβλήθη. Ἀς παρακολουθῇ ἡμεῖς τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ συγχρόνου Πνευματισμοῦ διακρίνομεν δύο διακεκριμένα. φάσεις αὐτοῦ. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὴν περίοδον τοῦ 1816 καὶ ἦν διὰ τὴν πρώτην φοράν ἐξεδηλώθη ἐν Ἀμερικῇ, καὶ διὰ ἰδωμεν εὐθὺς ἄνωστος μερὶ τοῦ 1869 ὅτε ἀπέβλεπον ὁ Ἀλλὰν Βαρδέκ. Κατὰ τὴν εἰκονοστασίαν ταύτην ὁ Πνευματισμὸς πολλὰ πλὴν μελετήθη ἀπόψεις τοῦ ἐνδιαφέροντος πλείστον ἐπιστημονικῶν, διὰ τῆς εὐρείας αὐτοῦ διαδόσεως, δὲν κατώρθωσαν ὅμως νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ ἐξαγαγῇ τὴν ἐπιστήμην ἑπιστημὴν νὰ περιλάβῃ καὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐρευνῶν τῆς. Ἡ δευτέρα περιόδος περιλαμβάνει τὴν μετὰ τὸν ἀνατολὸν τοῦ Ἀλλὰν Βαρδέκ ἐποχὴν ὁριζῶν τὴν ἀπὸ τοῦ 1869 μερὶ τῶν ἡμερῶν μ.α. ὁ δὲν τέρα αὐτῆς περιόδου προσέδωκεν, εἰς τὴν πνευματιστικὴν ἐρευνᾶν καθαρῶς πιστημονικὴν μορφήν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐρύτατην αὐτῶν διδασκον περιβλήμενους τὴν ἐπιβλήν ἐπιστημονικοῦ κύρους.

Ἀς παρακολουθῶμεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐμφανίσεως.

Εἰς τὸν οἶκον Βέκμαν τινός, κείμενον εἰς μικρὸν χωρίον τῆς Ἀμερικῆς, ὀνομαζόμενον Hydesville, τῆς περιφέρειας τῆς Νέας Υόρκης, ἀνεξήγητοι ἰσχυροὶ κτύποι καταερόμαζον τὴν οἰκονομεῖαν τοῦ ἥτις ὑπερχωρῶν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν οἰκίαν. Τὴν οἰκονομείαν Βέκμαν διεδεχθῇ ὁ οὐκ ἄνευ τοῦ Ἰωάννου Φόξ, ἱερέως τῶν Μεθοδιστῶν, ἀποκαλυφθέντι ἀπὸ τοῦ, αὐτοῦ Φόξ καὶ τὰς δύο αὐτῶν θυγατέρας. Τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐγκαταστασίαν τῆς οἰκονομείας, Φόξ καὶ αὐτὴν ἀρχὰς, ἑκαπτοὶ, θρασυτέρων δὲ ἰσχυρῶν Σιντ τῷ χρόνῳ αὐτῶν παλαιῶν κροτοὶ ἦσαν τοσόν θυροβόαιες, ὥστε ἡ αὐτῆς οἰκονομεία ἦδυναι νὰ κοιμηθῇ καὶ νὰ ἡσυχῇ.

Ἡ οἰκονομεία ἀπελπισθεῖσα ἐκάλεσε τοῦ, γείτονος, προσπαθῶσα ν' ἀναλύσῃ τὴν αἰτίαν αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ προσπαθεῖσα αὐτῇ παρεμείνετο ἀκαρπία. Ἡ αἰτία ἡ παραγωγή τῶν κτύπων ἐξακολουθεῖ νὰ παύει ν' ἡσυχάζει.

Τὴν 31 Μαρτίου 1845 ἡ κυρία Φόξ καὶ αἱ δύο θυγατέρες τῆς μὴ καιροῦδους αὐτῶν καὶ κοιμηθῶν τὴν προηγουμένην νύκτα, ἀπεφοίσαν νὰ κατακλιθῶν ἐνωσικῶς ἐλπίσασαι ὅτι θ' ἀπέφυγον οὐδὲν τοῦ θορυβίου, οἷον ἐσυνῆθη, παρήγοντο διαρκῶς τῆς νυκτός. Ἄλλ' ἄμεσως οἱ κτύποι ἔπαυαν ν' ἡσυχάζουν. Ὁ δὲ δύο θυγατέρες Φόξ ἀρπυνοῦνται εἰς τὸν δαυμονίδου θορύβου ἡσχισαν χάριν παιδείας νὰ μιμηθῶνται τοὺς κτύπους,

κροτοῦσαι τὰς χεῖράς των. Πρὸς μεγίστην αὐτῶν ἐκπλήξιν οἱ κτύποι ἐπανελάμβανον τοὺς κτύπους τῆς χειρὸς. Τότε ἡ μία τῶν θυγατέρων θέλουσα νὰ ἐπαληθεύῃ ὅτι περὶ τῶν φαινομένων εἶπε πρὸς τὸν ἀόρατον τὸν κτύπων παράγοντα. «Κάμε δὲ κἀμὸν» καὶ ἤρχισε κτυπῶσα ὡς σφένδαμο, τὰς χεῖράς τῆς. Ἰσχυρῶς καὶ τοῦτο ἡκούθησαν ἀμέσως. Ἡ μήτηρ Φόξ τότε εἶπε: «Μέτρος δεκά». Δέκα κτύποι ἡκούσθησαν. «Εἰπέ μου τὴν ἡλικίαν τῆς θυγατέρος μου Κατερίνης». Οἱ κτύποι ἐσήμειον ἀκριβῶς τὴν ἡλικίαν τῆς νέας «Ἐάν εἴσαι Πνεῦμα σὲ παρακαλῶ νὰ κτυπήσῃς δύο φορές». Δύο κτύποι ἡκούσθησαν.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη μετὰ τοῦ ἀόρατου κόσμου ἐπικοινωνία κατὰ τοὺς νεότερους χρόνους. Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ κ. Φόξ ἐπληροφροῦντο, τὸν δὲ Π. εἶμα ὁ ὅποιον παρήγε τὸς κτύπους, ἥτοι ἐκτεῖνο ἀνθρώπου δολοφονηθέντος ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅτιν πρό πολλόν ἐτὼν, οἱ ὅνιοι μάλιστα Κάρολος Ρυάν, οἱ ἥτις πλανώμενος ἐτὼν, οἱ ἥτις 31 ἐτῶν, ὅταν τὸ πρόσωπον παρὰ τῷ ὀφθαλμῷ ἐκατοικῶν τὸν δολοφόνου διὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὰ χεῖρά καὶ τὸν.

Ἡ οἰκονομεία Φόξ ἀπολάσασα τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐκ τῆς συρροῆς ἐκατοικῶν ἀνθρώπων θέλοντων νὰ παρασταθῶν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν φαινόμενον, ὑπερχωρῶν νὰ μετακινήσῃ ἐγκατασταθεῖσα εἰς τὸν Rochester, ὅπου ὅμως χιλιάδες ἀνθρώπων ἐπεσκέπτοντο αὐτήν.

Ὁ θεοσοφικὸς φανατισμὸς ἐξαφθεῖς ἐγένετο ποσένης πολλῶν βασάνων εἰς τὴν οἰκονομείαν Φόξ. Τρεῖς αἱ θυγατέρες Φόξ διέτρεξαν τὸν κίνδυνον νὰ κακοποιηθῶν. Τρεῖς ἑπιτροπαί, ἐξετάσασα τὰ φαινόμενα, ἀπεφάνθησαν ὅτι, καίτοι ἀπὸ κλειστέου τελείως τὸ ἐνδεχόμενον ἀπάντη, ἐν τούτοις ἡ αἰτία τῶν φαινομένων παρέμενε δι' αὐτὰς ἀγνωστή. Οἱ διωγμοὶ κατὰ τῆς οἰκονομείας Φόξ ἐνετάθησαν εἰς βαθμὴν θέτοντα ἐν κινδύνῳ αὐτὴν τὴν ζωὴν τῆς οἰκονομείας.

Ἡ εἰδησις τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ταχέως διεδόθη καὶ πανταχοῦ ἐξεδηλώθησαν ὅμοια φαινόμενα. Κάποιος Ἰσαὰκ Πόξ συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀπαγγέλλῃ τὸ ἀπαράβητον παρακαλῶν τὸ Πνεῦμα, νὰ σημεῖωσιν δι' ἐνὸς κτύπου τὸ γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ γραφῇ πρὸς σχηματισμὸν τῶν διαφόρων λέξεων. Ἀλλὰ βραδύτερον αὐτὰ ταῦτα νὰ Πνεῦμα ὑπέδειξαν καταλλήλοισιν μετὰ ἐπικοινωνίας. Θὰ ἦκει οἱ πειραματισμοὶ νὰ καθίσταντο περὶ μίας τροπικῆς μετὰ τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτῆς, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς διὰ κτύπων θὰ εἶδοι τὰς ἀπάντησεις. Ἡ τυττολογία οὕτω καθιέρωτο ὡς σύστημα ἐπικοινωνίας.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἤρχισε ν' ἐκτείνωνται τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν κόσμων, ὁ ὅστις ἀπεφασίσατο νὰ θέσῃ τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐπὶ τὴν καθαρῶς ἐπιστημονικὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ προσφύλῃ, ὡς ἐλέγετο τότε, τὸν πᾶν κόσμον ἀπὸ τὴν «μυστατικὴν αὐτῇ παραφροσύνῃ».

Κατὰ τὸ 1856 ὁ δικαστὴς Edmonds, ἀνὴρ διαπρεπής, Προεδρος τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς Ἀμερικῆς, χρηματίας δὲ καὶ Προεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς Γερουσίας, ἐδμήσαντες περισπούδαστον Σχῆμα διὰ τὸ ὅποιον ἐφεβίοντο τὸ πνευματικὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τούτων ἐκδηλώσεων. Ὁ καθηγητὴς Marpes τῆς Χημείας εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, μετὰ ἐπιστημονικῆς μελέτης καὶ αὐστηρῶν ἐλεγχῶν τῶν φαινομένων, ἐδήλωσε ὅτι ἀναμφισβητήτως τὰ φαινόμενα ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπέμβασιν Πνευματικῶν. Ἀλλὰ μεγίστην ἐντύπωση εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους προσέκλεισε ἡ προσχώρησις εἰς τὴν νέαν ταύτην θεωρίαν τοῦ διαστήματος καθηγητοῦ τῆς Χημείας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πενσυλβανίας Robert Hare, ὅστις μελετήσας ἐπιστημονικῶς τὰς κινήσεις τῆς Τραπεζῆς συνεκτύπων τὸ πείραμα τῶν ἐρευνῶν τοῦ εἰς τὸ κατὰ τὸ 1856 ἐκδοθέν πολυῶντον αὐτοῦ σύγγραμμα «Experimental Investigation of the spirit manifestations».

Πρὸς τῆς προσχωρήσεως ὅμως τῶν δύο τούτων, τῶσος ἦτο ὁ ἐνερπὴς θορύβος, τὸς ἡ εἰς τὰς τάξεις τῶν διανοούμενων προκλήθησαν συζητήσεις, ὥστε κατὰ τὸ 1854 ἀναγράφεται φερουσιν 1500 ὅπου γραφὰς διέβη ἡμεῖς ἐν τῇ Γερουσίᾳ ζητοῦσα τὴν σύστασιν ἑπιτροπῆς πρὸς μελέτην τῶν φαινομένων. Ἡ αἰτισις αὐτῇ ἀπερρίθη, ἀλλ' ὁ πόθος εἶχε ριπθῇ καὶ τὰ πρῶτα Πνευματικὰ Σωματεία ἤρχισαν ἰδρυμένα, τὰ πρῶτα Πνευματικὰ ἐξεδηλώθησαν καὶ ὁ δὲ μετὰ πιστεύοντων καὶ μὴ ἤρχισαν γενικευόμενοι ἀπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικῆς ἀποψεως.

Ἄλλ' ἐκτός τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων ἐπιστημονικῶν, κορυφαίων ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐξελίξει

τῆς Ἀμερικῆς, ἠσπάσθησαν τὴν Πνευματιστικὴν φαινομενολογίαν καὶ ὁ Elliot Cones καθηγητῆς τῆς Ἀνατομίας καὶ Βιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Οὐάσιγκτον, καὶ ὁ Dale Owen, Προσέτις τῆς Ἀμερικῆς ἐν Νεαπόλει κατὰ τὸ 1853, ὅστις καὶ ἐδημοσίευσεν κατὰ τὰ ἐτῆ 1860 καὶ 1871, δύο συγγράμματα ὑπὸ τὸν τίτλον Footfalls on the Boundary of another World to the present, καὶ «The debatable Land between this World and the Next» τοῦ δευτέρου.

Ἀπὸ τὸν Νέον ἡ Πνευματιστικὴ ἐρευνα διεδόθη εἰς τὸν Παλαιόν Κόσμον. Αἱ κινούμεναι τράπεζαι ἐγένοντο τὸ ἀντικείμενον μελέτης κατὰ τὰ ἐτῆ 1852 καὶ 1853 ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ αὐτὸς φανατισμὸς, ὅστις εἶχεν ἐκδηλωθῇ ἐν Ἀμερικῇ, ἐξεδηλώθη καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Αἱ Εφημερίδες, τὰ ἑπιστημονικά Περιοδικά, τὰ Πανεπιστημια, ἐξετέλεον μύδρους συρραμῶν κατὰ τῆς νέας θεωρίας. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Πνευματισμοῦ ἀπεκαλύπτουν παρὰφρονες, ἡλίθιοι, ἀπατεῶνες. «Ὁ Διὸς κληρὸς ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ἀρβανος, ἐκίρρυσεν τὰ Πνευματιστικὰ φαινόμενα, ὡς ἔργα τοῦ Διαβόλου. Καὶ πρὸς ἐπιστήμονας τοῦ ὄντος τοῦτο διὰ τοῦ ὅποιον ἐκπληρόντο τῶν κατελκυστικῶν τινῶν φαινομένων, τῶν ὅποιον εἰνε τελείως ἀδύνατον νὰ παρίδωμεν τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἐὰν μόνον τὸ δέκα τῶν δὲν ἔβριωθῇ διὰ μυστηρίων ἀδύνατον ἐπιστημονικῶν ἀντικειμένων ἀληθῆς. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι εἶναι ἐντροπία, ἐνθ' ὅσοι ἀρμόδιοι μάλιστα ἐδίδωσαν τὴν πεποιθὴν τὴν, ἐνθ' ἄλλοι, ἐπιδεικνύοντες ζῶντες ἐνδιαφέρον νὰ διευκρινίσῃ ἡ ἰσότης αὐτῇ, νὰ βέλτομεν ἀκόμη ἀκριβῆς τομὴν τὴν πραγματικότητά των φαινομένων καὶ πλείστον πεπεισμένους ἀνθρώπους τηροῦντες γενικῶς στάσις ἀπίστεως».

Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Πνευματισμὸς ὑπῆρξεν εὐχέσις. Κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον τοῦ ἐνωσίου τῆς Βρετανικῆς Ἑνωσεως, τῶν ἑπιστημονικῶν, κατὰ τὸ 1871, ὁ διάσημος φυσικός William Thompson εἶπε τὰ ἐξῆς θαυράσια καὶ ἀσυνήθιστα: «Ἡ ἑπιστημὴ ὑπονοεῖται ἐκ τοῦ ἀνώνυμου Νομοῦ τῆς τιμῆς νὰ ἐρευνῇ ἀνεῖ οὐδένος διασταθμοῦ πᾶν πρόβλημα τιθεμένη πρὸς αὐτῆς. Ἐπὶ κεφαλῇ πλείστοις ἐπιστάται Ἀγγλῶν ἐπιστημονικῶν ὁ μεγας Κρούς, εἰς δὲ ὀφείλονται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Θαλίου καὶ ὅστις ἐν Westminster ἐλάττησε τὴν φήμην τοῦ διὰ τῆς ἀνταρτικῆς ἐκτελέσεως κατὰ τῆς ἡμετέρας matiere radiante, ἀνέλαβε τὴν μελέτην τῶν φαινομένων τῶν Πνευματισμῶν.

Ἰδοὺ πὺς χαίρεται τὸν Κρούς ὁ γνωστός χημικός Wurt εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν διὰ Κόσμων». Ὁ ἐπὶ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ Ραδιομέτρου εἰσερχεται εἰς πεδὶν τελείως ἀγνωστον πρὸ αὐτοῦ καὶ τὸ ὅποιον σημειοῦν τὰ ὅσα τὸν δὲν γνωρίζομεν ἀπὸ τῆς ἐκείνου ὁ ὅποιον ἀγνοοῦμεν καὶ τὰ ὅποια ἴσως δὲν θὰ γνωρίζομεν ποτε».

Μετὰ δεκαετίες μικρὰς καὶ ἐπιτόνους ἐρευνας ἐξέδωκε τὸ μνημεῖον αὐτοῦ σύγγραμμα «Ἐρευναὶ ἐπὶ τῶν φαινομένων τῶν Πνευματισμῶν», τοποθετοῦν μετὰφράσιν εἰς διὰς σχεδὸν τὰς γλώσσας. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀπαντᾷ διὰ τὸν ἐξῆς λέξεων εἰς ὅλους ἐκείνους οἱ ἱνες προσπαθῶν νὰ τὸν ἀποκρίσθωσαν νὰ μελετήσῃ τὰ πνευματιστικὰ φαινόμενα φρόβ μὴ ἐκτεθῇ ἡ ἐπιστημονικὴ τοῦ ὑπολήψεως.

Πασιθεῖς περὶ τῆς πραγματικότητος τῶν φαινομένων τούτων, θὰ ἐγένοντο ἔνοχος ἡμετέρας ἀνάνδρας εἰς τὴν ἡμετέραν τὴν μαρτυρίαν μου, ἐπὶ τῷ λόγῳ οἱ προγενεστεροὶ δημοσκόποι μου, ἐγγελοιοιτήθησαν παρὰ τινος κριτικῶν καὶ ἄλλοι προσώπων τὰ ὅποια δὲν γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ αὐτῶν ἐν προκειμένῳ καὶ τὰ ὅποια ἦσαν ἀρκετὰ προκατελήμενα ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ κρίνουν μόνα τῶν.

Μετὰ τὸν Κρούς ὁ Gromvill Warley, Ἀρχιμηχανικός τῶν διεθνῶν καὶ ὑπεροκεανέων τηλεγραφικῶν ἐταιριῶν καὶ ἐφευρέτης τοῦ ηλεκτρικοῦ σιμυλινωτήρος. Ὁ Wallace, Προεδρος τῆς Ἀνθρωπολογικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου, ὅστις ἐδημοσίευσεν τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ ὁμιλίαν εἰς τὴν πνευματιστικὴν πίστιν ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ «Miracal and modern spiritualism» ἐκδόσαν ὅσα τὰ παρ' αὐτοῦ μελετήθησαν καὶ ἐξελέγησαν πνευματιστικὰ φαινόμενα.

Ὁ Κόξ, διακεκριμένος δικηγόρος συγγραφεὺς τοῦ Spiritualism answered by Science with the proofs of a psychic Force» καὶ ὁ De Morgan καθηγητῆς τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου. Ἐἰς τὸν Senior καθηγητῆς τῆς Παιδείας Οἰκονομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Οξφόρδης, ὁ Ἀστρονόμος Huggins, ὁ Barrett καθηγητῆς τῶν Φυσικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου, ὁ Gregory καὶ τῆς Χημείας, ὁ De Morgan καθηγητῆς τῶν Φυσικῶν, ὁ Chamber συγγραφεὺς μιάς Φυσικῆς ἱστορίας τῆς Διανοητικῆς μεταφρασθεῖσης παρὰ τοῦ διαστήματος Uogt καὶ πλείστοι ἄλλοι.

Ἀλλὰ καὶ αὐτῇ ἐν Λονδίνῳ περιφύμωσι Διὰ

λεκτικῇ Ἑταιρίᾳ τῆς ὁποίας μέλη εἶναι οἱ αἱ κορυφαῖοι τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀγγλικῆς διανοήσεως ὅπως ὁ φυσιοδίφης Thomeis H. Huxley, ὁ φυσιοδίφης sir John Gulbuck, ὁ Henry Lewes καὶ ἄλλοι τῆς αὐτῆς περιότης, καθήρσαν κατὰ τὸ 1869 τριακονταμελὴ ἑπιτροπὴν ἥτις μετὰ δεκαοκτάμηνον μελέτην ὑπέβαλεν ἐν ἑπισημῇ τὰ πορίσματα τῆς ἀπολύτως ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν φαινομένων.

Ἐπὶ πλέον ἔχοντες ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν περιφρόνησιν «Society for Psychical Research» ἡ Ἑταιρία Ψυχικῶν Ερευνῶν ἥτις θεωρεῖται Τμήμα τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας, ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἑπιστημῶν τὸ Τμήμα αὐτῆς ἐν Ὑόρκῃ τῆς ἥτις ὁποῖας πρόεδρος ὁπῆρξεν ὁ διάσημος καθηγητῆς τοῦ ἐν Cambridge Πανεπιστημίου Sidgwick ὅστις κατὰ τὸν ἐκφανιστὴν παρ' αὐτοῦ ἐναρκτήριον λόγον εἶπε μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ἐξῆς:

«... Ἄνω δὲ εἶναι ἐντροπία τὸ νὰ διεξάγεται ἀκόμη συζητήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὸ πραγματικὸν τῶν κατελκυστικῶν τινῶν φαινομένων, τῶν ὅποιον εἰνε τελείως ἀδύνατον νὰ παρίδωμεν τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἐὰν μόνον τὸ δέκα τῶν δὲν ἔβριωθῇ διὰ μυστηρίων ἀδύνατον ἐπιστημονικῶν ἀντικειμένων ἀληθῆς. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι εἶναι ἐντροπία, ἐνθ' ὅσοι ἀρμόδιοι μάλιστα ἐδίδωσαν τὴν πεποιθὴν τὴν, ἐνθ' ἄλλοι, ἐπιδεικνύοντες ζῶντες ἐνδιαφέρον νὰ διευκρινίσῃ ἡ ἰσότης αὐτῇ, νὰ βέλτομεν ἀκόμη ἀκριβῆς τομὴν τὴν πραγματικότητά των φαινομένων καὶ πλείστον πεπεισμένους ἀνθρώπους τηροῦντες γενικῶς στάσις ἀπίστεως».

Ἀκούον τὰ ὀνόματα ἐνίων τῶν Προέδρων τῆς περιφρόνησιν αὐτῆς καὶ παγκοσμίως φήμης Ἑταιρίας διὰ νὰ κατανοηθῇ τὸ κῆρος αὐτῆς. Εἰσὶν οὗτοι ὁ Sidgwick, ὁ Balfour Stewart, ὁ ἄλλοτε Προσέτις τῆς Ἀγγλίας Balfour ὁ William James, ὁ Κρούς, ὁ Myers, ὁ Lodge, ὁ Barrett, ὁ Richet.

Ἡ Ἑταιρία αὕτη ἀριθμεῖ 251 ἐπιστήμονας ἑταίρους καὶ μέλη τῆς, 21 ἐπιστάται καὶ 255 ἀνεπιστήμονες. Ἐκδίδει δὲ ἐπιστήμονας αὐτῆς ὄργανον «Proceedings of Society for Psychical Research», κατὰ δὲ τὸ 1896 ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον Φαινόμενα τῶν ζώντων Phantasms of the living) δέκατον σύγγραμμα περιλαμβάνον διόκληρον τὸ ἐργον αὐτῆς ὅσον ἀφορᾷ τὴν Τηλεπαύσην.

Εἰς τὴν πλειάδα ταύτην τῶν Ἀγγλῶν ἐπιστῶν μόνον πρότερον νὰ προσδεσθῶμεν τὸν Auguste de Morgan, Προέδρον τῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου, τὸν Oxon, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Οξφόρδης, Barkas, μέλος τοῦ Γεωλογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Νιουκάσσελ καὶ τὸν καθηγητὴν Tyndall, συγγραφεὴ περιεπεπύδωτον ἔργον φυσικῶν μελετῶν.

Ἐν Γερμανίᾳ συναντῶμεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τὸν ὀπερῶν τῆς Πνευματιστικῆς φαινομενολογίας τὸν Κάρολον Du Prel, τὸν διὰ τῶν Ἀστρονόμων Zoellner, τὸν καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφίας Ulrich, τὸν περιώνυμον καθηγητὴν τῶν Φυσικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γοττινγκες Welter καὶ τοὺς καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας Fechner καὶ Schneibner. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1874 ἐν τῶν συνιδρυτῶν περὶ διόχων τῶν Πνευματισμῶν, τὸ «Psychische Studien» (Ψυχικὰ Μελέτα) μετὰ συγγραφεῖς τοὺς κορυφαίους τῆς Γερμανικῆς Ἑπιστήμης Fichter Frang, Hoffmann, Perty.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Πάρε με ἀπάνον στὰ Βουνὰ καὶ θὰ με φάει ὁ κάμτος Κρυσταλλῆς

Χωριό μου, πάρε μου ἡ φυγὴ ἐπέαξε σὸ σῶμα, Κ' ἦθε, καὶ τὴς παρὰ τῆς ξηρησίας τὴς στῆρας, ὁφθαλμοὶ τὸν ἄνερα σου, κ' ἦμα τὰ κρὰ νερὰ σου, καὶ σὰ γερραμένα σου Βουνὰ, καὶ σὰ δαὰ ῥοιμάνια, περὶ πᾶσαν, καὶ μ' ἔδρανε τὸ θρόισμα κ' ἡ θροσὰ τόνου. Ὁμοσφονοῦναι τὸ χάραμα χωριό μου, σὰ Βουνὰ σου, Γαλὸ κ' ν' ἀγέρι τὸ πρῶνι, δὲ ὁ Ρομφαί σὸ Γαλὸν.

Τὸ γραφεῖο σου λόγους, ὁμοσφρόνους ἀπὸ τῆς, σ' ἔταν μ' ὁλόχρους βαρεῖς ὁ ἥλιος πάει νὰ ὀβελῇ, γινώσκεις ἀπ' τὰ Βουνὰ οἱ φλογερεῖς ἀντιχρῶν, Καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα, πὰ στὰ Βουνὰ στολίδι, δίστατος κ' ἄλλοις προβάλλει ὁ Ἀποσπρίτης.

“ ΠΩΣ ΘΑ ΖΗΣΩ;... ”

Εἴ

ΣΑΡΝΤΕΝ, Ο ΗΣΥΧΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Παρισινός γεννηθείς εις την ὁδὸν Σηκουάνα εἰς τὸ Καρτιέ Λατέν τὴν 2 Νοεμβρίου 1699 εἰς ἰδιόκτητον οἰκίαν τοῦ πατρὸς τοῦ λεπτοουργοῦ τῶν Βερσαλιῶν, προέδρου τῆς συντεχνίας τῶν ξυλουργῶν, γνωστοῦ καὶ ἐκτιμωμένου ἀστού, ὁ Ἰωάννης Βαπτιστὴς Σημιὸν Σαρντέν ὑπῆρξε σοφὸς ζωγράφος τῆς τεχνικῆς γεμάτος σκέψιν βαθεῖαν διὰ τὴν τέχνην.

— Ποῖος σὰς εἶπεν ὅτι ζωγραφίζω μὲ χρώματα, εἶπεν εἰς ἓνα νέον ζωγράφον ζητούντα συμβουλὰς διὰ τὰ χρώματά του. Μεταχειριζόμεθα χρώματα, ἀλλὰ ζωγραφίζομεν μὲ τὸ αἶσθημα. Κι' αὐτὸς εἶνε ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς τέχνης του. Αἶσθημα καὶ πρὸ παντὸς αἶσθημα. Ἡ ζωὴ του διέτρευσεν ἡσυχὸς καὶ εἰρηνικῇ εἰς τὸ ἐργαστήριόν του.

Ὅπως συνέβη εἰς τοὺς περισσότερους ζωγράφους ὁ πατὴρ τοῦ Σαρντέν, ἤθελε νὰ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς του τὴν τέχνην του, ἀρκετὰ ἐπιμερδῆ καὶ κατὰ τὴν γνώμην του ὅχι ἐστερημένη δόξης, ἀφοῦ κατεσκεύαζε καὶ τὰ σφαιριστήρια τοῦ Λουδοβίκου τετάρτου.

Ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης Σαρντέν ἔδειξε πρόωρον ἐπίδοσιν καὶ μόνος του εἰς τὸ πατρικὸν ἐργαστήριον ἐμελέτα, μόνος του σγέδιον καὶ ὅ,τι ἄλλο ἠδύνατο ἀντικαθιστῶν τὴν στέρεσιν τῆς σπουδῆς λόγῳ τῶν πατρικῶν ιδεῶν.

— Τί χρειάζεται, ἔλεγεν, ὁ Ὅμηρος καὶ τὰ Λατινικὰ σὲ ἓναν ὅπου θὰ φτιάσῃ μυλιάρδα; Ὁ μικρὸς Σαρντέν ὅμως μὲ λύπην του ἄκουε τὰ πατρικὰ ἀποφθέγματα κι' ὅταν κι' ἐκεῖνος ἔγνε πατὴρ ἔδωκε σοβαρὰν κλασσικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ παιδί του σκεπτόμενος ὅτι ἂν δὲν μπόρεσε κείνος νὰ γίνῃ κάποτε Πρίντς Ρώμῃ ἦτο διότι τοῦ ἔλειπε ἡ κλασσικὴ παιδεία.

ΣΑΡΝΤΕΝ. Ἡ προσευχή

[Μουσεῖον Λούβρου]

Ὅταν ὁ πατὴρ τοῦ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν κλίσιν του, τὸν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Πέτρου Ἰακώβου Καζές, τοῦ μαθητοῦ τοῦ λε Μπρέν, τοῦ διασώτου τῆς κλασσικῆς ζωγραφικῆς Σχολῆς τῆς Βονωνίας. Ἡ Σχολὴ αὕτη ὀλίγον ψευδὴς καὶ θεωρητικὴ ἦτον ἐν θαυμαστῇ ἀρμονίᾳ μὲ τὴν πομπώδη ἀρχιτεκτονικὴν, τὰ πλούσια ἐνδύματα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν κινήσεων τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου τοῦ δεκάτου τετάρτου.

Ὁ Σαρντέν ἦτο ὁ καλύτερος μαθητὴς. Ἀλλὰ δὲν ἦτο εὐχαριστήμενος ἀπὸ τὴν ξηρὰν ἀκαδημαϊκὴν σπουδὴν τοῦ ἐργαστηρίου Καζές, ὅπου ἀντέγραφε καὶ ξαναντέγραφε τὰς ἀκαδημαϊκὰς μελέτας τοῦ δασκάλου του γινομένης εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Βονωνίας. Εὐτυχῶς ἡ τύχῃ ἔσυρεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ρουτίαν τὸν Σαρντέν ὁ Νικόλας Κοῦπὲλ ὁ δόκιμος διακοσμητὴς, ἔχρειάσθη ἓνα βοηθὸν διὰ κάποιαν ἐπείγουσαν σκηνογραφικὴν ἐργασίαν, προσέλαβε τὸν Σαρντέν καὶ ἐκεῖ ὁ Σαρντέν ἀνέπτυξε τὰς γνώσεις του καὶ τὸ τάλαντόν του.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς συνεργασίας του μὲ τὸν Κοῦπὲλ τὸν ἔφερε πλησίον εἰς τὸν Βὰν Λόο. Προσελήφθη διὰ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν καθαρισμόν καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς Πινακοθήκης τοῦ Φοντενεμπλώ καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ μόνον, τοῦλάχιστον καθόσον γνωρίζομεν, ταξίδιον τῆς μακρᾶς, ὀγδοηκονταετοῦς ζωῆς τοῦ Παρισινοῦ αὐτοῦ τῶν Παρισίων.

Μία ἄλλη ἐπιτυχία τοῦ Σαρντέν ὑπῆρξε μία πινακὶς φαρμακείου. Αἱ πινακίδες τότε ἦσαν

μεγάλων διαστάσεων καὶ ἐκρέμοντο ὡς σπάθῃ Δαμόκλειος ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν Παρισίων, εἰς πᾶσαν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Τὰ ὄργανα τοῦ

ΣΑΡΝΤΕΝ.— Πίθηκος Ζωγράφος

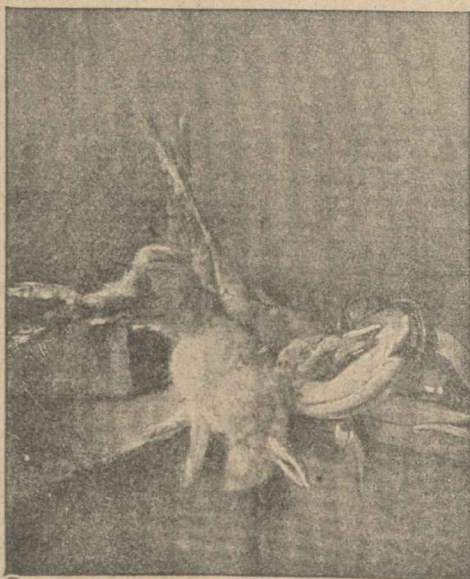
[Μουσεῖον Λούβρου]

ἐπαγγελματίου ἐφαίνοντο ὡς φανταστικὰ συμπλέγματα.

Ὁ Σαρντέν διὰ τὸ φαρμακεῖον ἐσκέφθη κατὰ πρωτότυπον. Ἐξωγράφισε μίαν σκηνὴν τῆς Παρισινῆς ζωῆς πολὺν συχνὴν καὶ χαρακτηριστικὴν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πρὸ τοῦ φαρμακείου ἔλαβε χώραν μία μονομαχία ἐν μέσῃ ὁδῷ ὑπὸ τὰ ὅμματα τῶν περιέγνων, καὶ ὁ πληγωμένος μετεφέρθη πρὸ τοῦ φαρμακείου καὶ ὁ ἰατρὸς εἶχεν ἐπιληφθῇ τῆς ἐπιδέσεως τοῦ τραύματος.

Τὴν πινακίδα ἐκρέμασεν ἓνα πρῶτον Κυριακτικὸν καὶ ὁ Παρισινὸς κόσμος περίεργος ὅπως εἶνε καὶ σήμερον ἀκόμη, συνηθισμένη πρὸ τῆς θύρας τοῦ φαρμακείου θαυμάζων τὴν ὥραιαν εἰκόνα. Ἡ φήμη ἔφθασε μέχρι τῶν ἀκαδημαϊκῶν κι' αὐτὸ ἔκαμε τὴν τύχην τοῦ Σαρντέν. Αἱ παραγγελίαι ἤρχοντο μὲ κάποιαν φειδῶ εἰς τὴν ἀρχὴν, κατόπιν ὅμως πυνκναί, ὥστε νὰ πείσουν τὸν πατέρα του ὅτι εἶχεν ἄδικον νὰ φοβῆται διὰ τὸ μέλλον τοῦ υἱοῦ του, διὰ τὸν ὅποιον ἀνησυχοῦσε τόσον πολὺ, ὥστε τὸν ἀνέγραψεν ἐν ἀγνοίᾳ του εἰς τὴν συντεχνίαν τοῦ Ἀγίου Λουκά, τῶν ἐργατῶν χρωματιστῶν, διακοσμητῶν, διὰ νὰ ἔχῃ ἓνα καταφύγιον ἐν ἀποτυχίᾳ τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς.

Ἐρχισεν ἐκθέτων εἰς τὸ Σαλὸν τῆς νεότῃτος, διάσημον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ μετ' ὀλίγον κατὰ τὸ 1728 ὑπέβαλε τὴν υποψηφιότητα εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν τῆς ζωγραφικῆς ἥτις ἐγένετο δεκτὴ μετ' ἐπαίνων.

ΣΑΡΝΤΕΝ.— Κυνήγι (ἐπιτραπέσιον)

[Συλλογὴ Jahan-Marcille]

Ἐν τούτοις ἡ φήμη δὲν τοῦ ἔδιδε χρήματα καὶ παρ' ὀλίγον νὰ ματαιωθῇ καὶ ὁ γάμος του μὲ τὴν Μαργαρίταν Σενκτάρ, ὁ γάμος του αὐτὸς ὑπῆρξε δυστυχὴς διὰ τὸν Σαρντέν, διότι ἀφοῦ

τοῦ ἔδωκεν ἡ σύζυγός του τὸν πρῶτον υἱόν του, εἰς τὸν τοκετὸν τοῦ δευτέρου ἀπέθανεν ἡ μήτηρ καὶ τὸ τέκνον.

Ὁ Σαρντέν εὗρε παρηγορίαν εἰς τὴν ἐργασίαν τελειοποιῶν τὴν τέχνην του καὶ κερδίζων μετρίως τὴν ζωὴν του.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἦτο ἡ κρίσιμος διὰ τὴν τέχνην του· ἐγκατέλειψε τὴν νεκρὰν φύσιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε τόσας ἐπιτυχίας καὶ ἐπέδωκε εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ζωῆς, μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας καὶ τὴν δύναμιν τῶν μεγάλων Φλαμανδῶν. Ὀλίγοι ζωγράφοι ἀπέδωσαν ὅσον ὁ Σαρντέν τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἐκφρασίαν. Δύναται νὰ σταθῇ ἀντιμέτωπος μετὰ τὸν Τενιέ, μὲ ὅλην τὴν ἀπόστασιν ποῦ ἐχώριζε τὰ ἔργα τῶν δύο αὐτῶν τεχνιτῶν.

Ἡ κριτικὴ ὑπῆρξε κάποτε σκληρὰ διὰ τὸν ἀτυχεὶ Γάλλον καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Νιντερὸ τὸν ἠδίκησε. Καὶ τὸν τρόπον ἀκόμη τῆς ἐργασίας του ἐκατηγόρησαν καὶ ἔπρεπε νὰ περάσουν μερικοὶ αἰῶνες διὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ, ὅτι ἡ ἐμπρεσιονικὴ σχολὴ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Σαρντέν βλέπει ἓνα τὸν προδρομὸν της. Ἐθετε τὰ χρώματά του τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου χωρὶς νὰ τὰ ἀναμιγνύειν. Ἡ μαντέρα αὕτη, τῶν σημερινῶν ποαντιγίσι κάμνει τὰ ἔργα τοῦ Σαρντέν πολύτιμα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης. Αποδεικνύει ὅτι ἡ τέχνη εἶνε μία καὶ πολλὰ εἶνε αἱ ἐκφάνσεις αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ πλησίον τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα παρουσιάζει εἶνε ὀλίγον ἀόριστα· πρέπει νὰ ἀπομακρυνθῇ κανεὶς ὀλίγον διὰ ν' ἀντιληφθῇ τὸ πραγματικὸν σχῆμα τῶν ἀντικειμένων, τὸν φωτισμόν των καὶ τὴν θαυμαστὴν ἀρμονίαν των.

ΣΑΡΝΤΕΝ.— Αὐτοπροσωπογραφία

[Μουσεῖον Λούβρου]

Καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἀτμόδην μαγεῖαν τοῦ φωτός καὶ τοῦ ἀέρος διαφαίνεται τὸ σγέδιον, διὰ τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ ὁποίου τὸν ἐκατηγόρησαν. Ἀπὸ τὰ ἔργα του δὲν λείπει οὔτε τὸ βάρος, οὔτε ἡ ὕλη, οὔτε ἡ πυκνότης της, οὔτε ἡ διαφάνειά της, οὔτε ἡ λαμπρηδὸν τοῦ φωτός. Εἰς τὴν νεκρὰν φύσιν τῶν Φλαμανδῶν τὰ περισσότερα ἀντικείμενα εἶνε χωρισμένα τὸ ἐν τοῦ ἄλλου ὥς νὰ ἔχουν ζωγραφηθῇ χωριστά. Εἰς τὰ ἔργα τοῦ Σαρντέν τὸ ἐναντίον, τὸ ἐν κατοπτρίζεται εἰς τὸ ἄλλο.

Ἄλλη ἀρετὴ τῶν ἔργων τοῦ Σαρντέν εἶνε ἡ ἀρμονικὴ καὶ τελεία σύνθεσις. Τίποτε δὲν περισσεύει χωρὶς νὰ λείπῃ καὶ τίποτε, ὅλα ζυγισμένα καὶ μελετημένα. Τίποτε τὸ τυχαῖον.

Ὁ Σαρντέν ἐδοκίμασε τὴν ἡσυχίαν εἰς τὰ μέσα τῆς ζωῆς του. Εὐνομεύθη διὰ δευτέραν φοράν κατὰ τὸ 1744, ἀπέκτησε μίαν κόρην, Ἀκαδημαϊκὸς ὢν ἐξελέγη ταμίης διὰ τὴν πανδομολογομένην τιμωρίαν του. Ἡ Ἀκαδημία ἦτο εἰς κακὴν οικονομικὴν θέσιν καὶ αἱ φροντίδες τοῦ Σαρντέν ἀνεκούφισαν τὸ σφοδρὸν σωματεῖον. Ἡ ζωὴ ἐξηκολούθησε μονότονος διὰ τὸν Σαρντέν μὲ κάποιαν εὐπορίαν εἰς τὸ τέλος καὶ ἡ μόνη λύπη του ἦτο ὁ ἀτακτὸς καὶ ἀνεπιτυχὴς ζωὴ τοῦ υἱοῦ του, εἰς τὸν ὅποιον εἶχε στηρίξει τόσας ἐλπίδας. Τέλος ὁ θάνατός του ἐδηλητήριασε τὸ γῆρας του καὶ ἀπέθανε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1779 ἀντιμετωπίζων τὴν ἀσθένειαν καὶ τέλος τὸν θάνατον ὡς φιλόσοφος καὶ ὡς χριστιανός.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΠΟΛΟΣ